

Рецензія
дисертацію
Брагіної Катерини Ігорівни на тему:
«Губристична мотивація як умова прояву
емоційного інтелекту осіб літнього віку», поданої на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю
053 «Психологія»

Дисертаційна праця Катерини Ігорівни Брагіної присвячена маловивченій у вітчизняній психології проблемі – проявам губристичної мотивації та її зв'язку з емоційним інтелектом у людей похилого віку. Тому авторка представляє багатовекторне дослідження з насправді трьома важливими «субпредметами»: психологічні закономірності губристичної мотивації; функціонування емоційного інтелекту; когнітивні, мотиваційні та емоційні зміни упродовж здорового старіння. Саме тому й запропонована дисертаційна праця є надзвичайно цікавою, має солідні теоретичні й практичні імплікації, які насправді доповнюють і розширюють наукові факти у зазначених царинах.

Авторка, використовуючи поняттєво-категоріальний апарат і методики із високими психометричними властивостями, доводить, що губристична мотивація необґрунтовано набула негативних конотацій, і у багатьох контекстах може слугувати позитивним фактором особистісної самореалізації.

Відтак, здобувачка по-своєму осмислює поняття *губристичної* гордості й занурює її в професійні амбіції й досягнення, тим самим заперечуючи доволі усталений у науковій літературі патерн, що тільки *автентична* гордість сприяє адаптивним досягненням и асоціюється з самоконтролем, тоді як *губристична* гордість асоціюється з агресією й імпульсивністю и спрямована лише на публічне визнання та домінування (Carver et al., 2011). На противагу усталеним поглядам, К. І. Брагіна доводить, що аксіологічний зміст губристичної мотивації виражається не тільки в прагненні зайняти домінуючу

позицію влади, але й в прагненні самовдосконалюватися, отримувати визнання й утверджувати соціальний статус. Звичайно, такі висновки стали можливі тому, що дисертант змінила перспективу дослідження – від переважно юнацького віку у науковій літературі до осіб літнього віку, та й ще у поєднанні з емоційним інтелектом, який забезпечує людині прагнення не у вертикальних, а горизонтальних стосунках. Більше того, презентовані у дисертації результати показують, що через розвинений у літніх людей емоційний інтелект їх губристична мотивація орієнтована як на власну самореалізацію, так й на задоволення потреб оточуючих, пошук компромісу, досягнення не лише влади, але й соціального статусу та поваги. Таким чином, емоційний інтелект закладає свого роду фундамент для прояву губристичної мотивації у позитивному векторі і мобілізує особистісні ресурси відкритості, соціальної обізнаності, альтруїзму, оптимізму.

Мета представленого дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й емпіричному визначенні особливостей губристичної мотивації як умови прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку. Відповідно авторка формулює низку послідовних завдань: на основі теоретико-методологічного аналізу проблеми розкрити губристичну детермінацію прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку; емпірично з'ясувати специфіку взаємозв'язку губристичної мотивації та емоційного інтелекту осіб літнього віку й побудувати емпіричну модель психологічних маркерів взаємозв'язку губристичної мотивації та емоційного інтелекту осіб літнього віку; обґрунтувати психологічні закономірності губристичної детермінації прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку.

Важливим здобутком авторки є верифікація психологічного змісту форм прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку: *дифузно-декларативна* форма (у групі осіб із *низьким* рівнем губристичної мотивації) – демонструє домінування егоїстичних ознак прояву емоційного інтелекту, який засвідчує зосередженість на перевазі власних інтересів як у повсякденній, так й суспільно-корисній сферах реалізації; *морально-відповідальна* форма (у групі

осіб із *середнім* рівнем губристичної мотивації), експлікує мотиваційні ознаки прояву емоційного інтелекту в ознаках прагнення до досконалості, вираженій емоційній обізнаності, здатності впливати на власні та на емоції інших людей, самомотивації та вираженому стеничному типі емоційного реагування; *емпатійно-творча* форма (у групі осіб із *високим* рівнем губристичної мотивації) – декларує губристичне прагнення до досконалості із вираженим усвідомленням емоцій інших людей, емпатійним ставленням до інших та багатим досвідом соціально-корисної і творчої реалізації, ціннісним універсалізмом у розвиненості комунікативних здібностей і прагненням до досягнень та вираженим стеничним типом емоційного реагування. Визначення цих форм і наповнення їх психологічним змістом стало можливо завдяки вмілому використанню методів математичної статистики у сукупності факторного, регресійного, дискримінативного та кореляційного аналізів.

Узагальнення, викладені автором у висновках, свідчать про досягнення мети та вирішення поставлених дослідницьких завдань.

Попри високий науково-теоретичний рівень запропонованого дослідження, його актуальність, наукову новизну і практичну значущість деякі аспекти викликають низку зауважень та додаткових осмислень.

1. В меті зазначено, що автор має на теоретичному й емпіричному рівні обґрунтувати й визначити особливості губристичної мотивації як умови прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку. Водночас здобувачка не використовує жодного методу, який би визначав причинно-наслідкові зв'язки між губристичною мотивацією та емоційним інтелектом. Всі методи математичної статистики також спрямовані на пошук зв'язків між змінними. Таким чином, ми також можемо припустити, що саме розвинений емоційний інтелект є умовою певного рівня губристичної мотивації. Таким чином, здобувачка своїм дослідженням дає чітку відповідь на дослідницьке питання про наявність зв'язків між двома цими конструктами, а не про тип причинно-наслідкових зв'язків між ними.

2. Регресійний аналіз дублює факторний, їхня мета однакова: знайти найбільш пов'язані між собою змінні. Тому й результати практично однакові, складові факторів у результатах факторного аналізу фактично дублюють предиктори у регресійному аналізі. Вважаємо, що використання цих двох методів у дослідженні потребує додаткового обґрунтування.

3. Здобувачка використовує опитувальник «Губристична мотивація», розроблений К. Фоменко для оцінки рівня губристичної мотивації, котра може реалізовуватись шляхом досягнення владної позиції або відточення талантів та майстерності (с. 77). Водночас у роботі, на жаль, не знаходимо психометричні властивості опитувальника, який слугує «наріжним каменем» у запропонованому дослідженні.

Незважаючи на зроблені зауваження, дисертаційна праця Брагіної Катерини Ігорівни на тему ««Губристична мотивація як умова прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку» є суттєвим внеском у психологію мотивації, що охоплює ґрунтовний теоретичний аналіз, комплексне емпіричне дослідження, і робить значний поступ у впорядкування узагальнень із проблеми здорового старіння. Дисертація ґрунтується на значній кількості реферованих досліджень (219), з них – 80 англомовних іноземних джерел.

Дисертаційне дослідження відповідає паспорту спеціальності 053 «Психологія».

Рівень аналізу досліджуваної проблеми, глибина теоретичних узагальнень, створених дисертантом, логіка та послідовність викладеного матеріалу у дисертації та наукових публікаціях здобувачки свідчать про її високий науково-теоретичний рівень, оволодіння методологією наукової діяльності та наскрізне проникнення у досліджувану проблему.

Усе викладене вище дає підстави для висновку про те, робота Брагіної Катерини Ігорівни на тему ««Губристична мотивація як умова прояву емоційного інтелекту осіб літнього віку» відповідає вимогам «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року №44, які висуваються до дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

Рецензент:

доктор психологічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної
роботи та міжнародної співпраці
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Заскіна Л.В.

Міністерство освіти та науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Львівський регіональний код 02121201

ПІДПИС *проректор*
ПОСВІДЧУЮ
Зав. загального відділу
Людмила Миколаївна
02. серпня 2022